

Zbiór dobrych praktyk w zakresie współczesnych pasowań rycerskich w kręgu Kapituły Rycerstwa Polskiego.

Opracował zespół:

Marzena Józwiak, Zuzanna Orzechowska, Andrzej Stadnik, Piotr Ciecierski, Stanisław Kula,
Bartosz Hajncz, Przemysław Bilski, Tomasz Marecki, Artio Middendorffi
pod redakcją Arkadiusza Dzikowskiego.

Spis treści:

Wstęp	2
Rys historyczny	3
<i>XI wiek</i>	6
<i>XII wiek</i>	6
<i>XIII wiek</i>	8
<i>XIV wiek</i>	10
<i>XV wiek</i>	11
Istota współczesnych pasowań rycerskich	12
<i>Aspekt społeczny</i>	13
<i>Aspekt prawny</i>	14
<i>Aspekt praktyczny</i>	14
<i>Aspekt materialny</i>	15
<i>Aspekt symboliczny</i>	17
<i>Aspekt filozoficzno-religijny</i>	18
<i>Aspekt historyczny</i>	19
Podsumowanie	20

Załączniki

1. Wyciąg z protokołu obrad Wiecu Śląskiego w Koźuchowie z 22.10.2011.
2. Dyplom potwierdzający akt pasowania Arkadiusza Dzikowskiego h. Brandt z 20.05.1995.
3. Scenariusz przebiegu ceremonii pasowania w Kościele Św. Mikołaja w Byczynie 01.12.2018.

I. Wstęp

Kapituła Rycerstwa Polskiego jest często adresatem pytań i wątpliwości odnoszących się do tego, jak współcześnie powinien wyglądać ceremoniał pasowania rycerskiego. Pytania padają ze strony bractw rycerskich, rekonstruktorów czy sympatyków ruchu rekonstruktorskiego¹.

Warto zaznaczyć, że o ile temat ten przez część rekonstruktorów jest całkowicie bagatelizowany, pozbawiony jakiegokolwiek roli, dla innych ma głębokie znaczenie. Właśnie do tych osób, które odczuwają wewnętrzną potrzebę zgłębienia tematu pasowań, poszukują wskazówek zebranych w jednym miejscu i chciałyby zastosować je w swoim działaniu, adresowane są niniejsze słowa.

Pasowania rycerskie w naturalny sposób zaczęły nam towarzyszyć od samego początku istnienia ruchu rekonstruktorskiego, jako istotny element opisujący realia społeczne odtwarzanych czasów. Owiane legendami, opisane Kodeksami Rycerskimi, zaczęły w ruchu rekonstruktorskim oznaczać symboliczne osiągnięcie pewnego etapu na swojej drodze w rekonstrukcji.

Zgłaszane pod adresem Kapituły wątpliwości odnoszą się do podstawowych elementów. Mówimy o charakterze pasowania, jego znaczeniu jako zjawiska o wymiarze społecznym - zarówno niegdyś jak i dziś - czy tego jak winna wyglądać sama ceremonia. Padają też kluczowe pytania o to, kto jest uprawniony do pasowania kolejnego kandydata. Nie bez znaczenia pozostają też cechy które trudno jednoznacznie opisać jako zamknięty zbiór, a odnoszące się do samego kandydata. Jak ocenić czy ktoś swoim codziennym życiem, postawą, zaangażowaniem w ruch rekonstruktorski, a być może stażem w ruchu, zasługuje na to szczególne wyróżnienie? Czy winna być to ocena pojedynczej osoby, która pasuje kolejną, czy też kandydat winien zostać oceniony przez szersze grono osób zainteresowanych?

Zdając sobie zatem sprawę z faktu, że pasowanie rycerskie ma współcześnie charakter wyłącznie symboliczny, dostrzega się jego wagę dla tych rekonstruktorów i sympatyków, którzy w swoim działaniu odczuwają potrzebę nawiązywania do tradycji i wartości czasów minionych.

Po zebraniu informacji dotyczących pasowań w zachowanych źródłach, po analizie udostępnionych relacji ze współczesnych ceremonii, również krytycznych uwag padających ze strony środowiska ruchu rekonstruktorskiego, niniejszym oddajemy do powszechnego użycia i refleksji ten zbiór dobrych praktyk, będących owocem pracy grupy pasjonatów rekonstrukcji.

¹ Wnioski z Wiecu w Koźuchowie 22.10.2011. (zał. 1).

II. Rys historyczny

Pasowanie na rycerza – trzy często padające w środowisku rekonstruktorów średniowiecza słowa, ale czy ich interpretacja jest prosta, jednoznaczna, stała? No cóż, dajmy sobie chwilę, na rzetelne, acz nie wyczerpujące z oczywistych przyczyn², uporządkowanie tematu na potrzeby tego artykułu.

Zanim przejdziemy do samego pasowania, naturalnym zdaje się pytanie, kim był rycerz? Przyjrzyjmy się zatem choć przez chwilę, skupiając się jedynie na podstawowych aspektach, sylwetce rycerza. Czy był nim ten, który nosił miecz, czy ten, którego stać było na zbroję i konia? Czy był to władca albo dostojnik? A może ten, który miał nadaną ziemię, wynajmował swoje zbrojne ramię albo ten, który walczył w obronie słabszych, czy może ten, który brał udział w krucjatach? A może wszystkie te i podobne tezy znajdują potwierdzenie wśród badaczy historii?

Pochylając się nad tym zagadnieniem, nie można oczywiście pominąć zmian w czasie, wpływu czynników politycznych i kulturowo-społecznych, czasem odmiennych, a czasem podobnych doświadczeń historycznych różnych narodów Europy.

Określenie rycerz pojawia się dość wcześnie w znaczeniu uzbrojonego, obdarzonego siłą fizyczną, biegłego w walce żołnierza i zdaje się ewoluować przez kolejne wieki. Trudno jest jednoznacznie określić w historii moment gdy słowo rycerz nabiera znaczenia odmiennego, niż tylko uzbrojony wojownik na koniu, żołnierz - staje się nośnikiem dodatkowych wartości.

Zacznijmy w IX i X wieku. Historycy tego okresu posługują się mianem rycerz³, jednak wyobrażenie wojownika z tego okresu nie jest tożsame z rozpowszechnionym wizerunkiem rycerza średniowiecznego. Wówczas byli to wolni, sprawni w jeździe konnej⁴ i władaniu bronią wojownicy, zdolni do obrony terytorium czy podboju, służący⁵ swemu seniorowi, wielmoży, władcy. Ich status społeczny, sytuacja życiowa były zróżnicowane, a obowiązki względem mocodawcy określone obyczajem, czasem też prawem. W takim rozumieniu byli w pewnej mierze kontynuatorami wojowników z wcześniejszych wieków. Jednak pod koniec X wieku we Francji rycerstwo zaczyna się wyodrębniać jako grupa społeczna.

W XI wieku podobne procesy zachodzą w m.in. Niemczech, Włoszech, a potem w Anglii. W tym okresie rozpowszechnił się pogląd, iż aby możliwe było dobre zarządzanie państwem, powinny być w nim grupy ludzi: którzy się modlą, którzy będą walczyć dla władcy, którzy będą dla monarchy i państwa pracować. To właśnie w XI wieku rozpoczyna się proces zmiany postawy oraz podnoszenia statusu społecznego parających się wojaczką żołnierzy,

² Temat nie zostanie tutaj objęty pełnią dogłębnych rozważań z racji mnogości źródeł i przyjętych hipotez z jednej strony, niewielkiej ilości jednoznacznie interpretowanych, potwierdzających się również w innych źródłach zapisów dotyczących przygotowań i przebiegu pasowania z drugiej.

³ Słowa milites i chevalier, ritter, czasem również ministerial zazwyczaj były tłumaczone jako rycerz. Dodatkowo łacińskie oraz narodowe odpowiedniki słów rycerz i żołnierz są identyczne.

⁴ Wojownicy, rycerze najczęściej opisywani są jako dobrzy jeźdźcy, jednocześnie większość źródeł określa posiadanie konia jako wyróżnik rycerza. Dodatkowo wspomniane słowa chevalier i ritter w zależności od okresu i autora były tłumaczone jako rycerz lub wojownik walczący konno.

⁵ W średniowiecznej rzeczywistości bardzo istotnym i naturalnym dla rycerza było przyjmowanie na siebie służby - powinności wobec władcy, możnego, wasala, słabszych czy wreszcie Boga.

wojowników w kierunku rycerza – takim jak widzą go opisujący wiek XIII i XIV, a nawet XV. W wielu dziełach znajdujemy potwierdzenie, iż wówczas rozpoczyna się powolna przemiana sposobu postrzegania wojowników, jako wyodrębniony, ceniony przez społeczeństwo stan. Dzieje się tak również za sprawą zmiany stanowiska Kościoła, który zaczął dostrzegać siłę oręża, choćby dla obrony słabszych czy w obronie wiary, interesów duchowieństwa. Nie potępiał już tak rygorystycznie działań zbrojnych, gdyż dopuszczał wojnę sprawiedliwą.

Opisy odwołujące się do wieku XII potwierdzają podnoszenie prestiżu stanu rycerskiego, o przynależność do którego mogą ubiegać się szlachetnie urodzeni. Grupą tą zainteresowało się również duchowieństwo. Kościół chciał na niej polegać, mieć wpływ na kształtowanie się etyki rycerskiej⁶.

Oczywiście przełożyło się to na rozwój wymagań stawianych przed stanem rycerskim. Pożądane rycerskie umiejętności określał m.in. siedmiostopniowy kanon⁷, zawierając również wskazania związane z wykształceniem i uczestnictwem w kulturze dworskiej. Ośrodkami kultury dworskiej były oczywiście zamki, gdzie władca – jako powołany do tej roli i namaszczony przez Boga wzór rycerskości miał znaczący wpływ na kształtowanie się pożądanej sylwetki rycerza. Między XII a XIII wiekiem rycerstwo stanowiło trzon armii europejskich, było największą siłą militarną wśród grup społecznych i nabrało charakteru elitarnego. Charakter ten podkreślały m.in. wykształcenie, kultura dworska, powstanie herbów i zawołań bitewnych, udział w turniejach.

Wiek XIII i XIV przynoszą ze sobą najbardziej chyba rozpowszechniony w kręgach rekonstrukcyjnych obraz rycerza. Określone są jego powinności wobec Boga i Kościoła, wobec wymagających opieki i obrony, wobec władcy oraz dla ziemi i ludzi, którymi zarządzał. Oczywiście dla stanu tego przewidziane są również przywileje. Ukształtował się wizerunek niosący ze sobą romantyczny obraz doskonałego, silnego wojownika, oddanego swemu krajowi i Kościołowi, sprawiedliwego męża, obrońcy słabszych, nosiciela cnót rycerskich, wyposażonego w przymioty artystyczne, dobrze wykształconego, obeznanego w kulturze dworskiej, a także dbałego zarządcy.

W wieku XIV znaczenie przystąpienia do stanu rycerskiego traci nieco na wzniosłości. Ilość pasowanych wzrasta. Dobrze urodzeni pasowani są, niejako potwierdzając zobowiązania wobec władcy. Na przełomie XIV i XV wieku stan rycerski, z wielu względów, traci powoli na znaczeniu. Przyczyniły się to tego m.in. wzrost roli wojsk zaciężnych, rozwój techniki militarnej, której kosztowność skłaniała raczej do zajmowania się dobrami ziemskimi niż parania wojaczką. Różne wzmianki o rycerzach, zrównanych potem ze szlachtą pojawiają się gdzieś do XVI wieku.

Ponieważ jednak główne wątki tego opracowania mają koncentrować się na tym kto, kogo i jak mógł uczynić rycerzem, nadszedł czas na przeanalizowanie historii pasowań rycerskich.

⁶ Stan rycerski w dużej mierze postrzegany jest jako świeckie ramię kościoła, działające w jego interesie i obronie oraz mające w pieczy słabszych. Jest to czas powstawania zakonów rycerskich, prowadzenia krucjat.

⁷ Opracowany na początku XII w. przez filozofa Petrusa Alfonsusa, medyka króla angielskiego Henryka I. Wymieniał on jako istotne w wychowaniu rycerskim: 7 sztuk wyzwolonych, 7 mądrych reguł, siedem sprawności.

Wielu badaczy tematu wskazuje na związek obrzędów ludów prymitywnych inicjujących wejście młodzieńców w wiek męski z pasowaniem rycerskim, celebrowane przez znaczną osobę. W społeczeństwie rzymskim młodzian otrzymywał togę, a w plemionach germańskich włóczęnię i tarczę. Uroczystości były publiczne i uwarunkowane gotowością młodziana do pełnienia roli w danej społeczności. Echa starożytnego celebrowania osiągnięcia wieku odpowiedniego dla wojownika przywoływane są w wielu działach traktujących m.in. o pasowaniu rycerzy.

W nielicznych zachowanych zapisach z VIII wieku pojawiają się wzmianki o ceremoniach na dworach władców karolińskich⁸, w której symboliczne znaczenia miał miecz. Często związane to było z koronacją władcy, jego gotowością do podjęcia obowiązków. Istnieją też zapisy dotyczące X wieku, w których dostojnicy, wielmożowie dokonują opasania mieczem przyszłego władcy. Trudno o zapisy z tego okresu, nawiązujące do pasowań mniej znaczących rycerzy, jednak musiały one pozostać żywe w przekazach ustnych, skoro tyle analogii do tego obrzędu odnajdujemy w późniejszych wiekach.

I tutaj możemy też dołączyć wątek starań Kościoła o udział w konsekracji władców jako wodzów, wojowników, jako tych, którzy mają być świeckim wsparciem Kościoła. Mniej więcej w połowie X wieku ustalił się pewien ryt pobłogosławienia broni pasowanego władcy podczas mszy, a mianowicie złożenie miecza na ołtarzu przed czytaniem Ewangelii. Sakralizacja pasowań władców z pewnością wyprzedza historycznie ukształtowanie się jakichś bardziej powtarzalnych, powszechnych rytów pasowań świeckich.

Problematyczne jest ustalenie, choćby w sposób uogólniony, które ze wzmianek o takich obrzędach można już traktować jako pasowanie rycerskie i kiedy zapoczątkowane zostały tak określane ceremonie. Trudność stanowi tutaj m.in. ustalenie, którą z ceremonii na danych terenach i od kiedy badacze określają jako pasowanie. Mimo rozbieżności w opisach i interpretacjach, można zauważyć, iż w źródłach zachodnioeuropejskich świadectwa ceremonii pasowania pojawiają się od połowy XI wieku, podobnie w źródłach dotyczących tego obyczaju w Czechach. Na ziemiach Polskich granica ta zdaje się przesuwac nieco ku końcowi XI wieku. Z powyższego wynika, iż zarówno na ziemiach Europy Zachodniej, jak i Europy Środkowej pasowanie zaczyna istnieć jako upowszechniający się element życia społecznego w podobnych okresie.

Spróbujemy przedstawić interpretację wybranych zapisów dotyczących znaczenia i przebiegu ceremonii pasowania z zachowaniem umownego podziału na stulecia. Granice są tutaj oczywiście płynne, a różnicowanie interpretacyjne wielkie.

⁸ Imperium Karolińskie czy Imperium Frankijskie czy też Cesarstwo Rzymian i Franków - określenie używane w odniesieniu do epoki hegemonii dynastii Karolingów w Europie Zachodniej, w przybliżeniu VIII-IX wiek.

1. XI wiek

W tym okresie ceremonia pasowania wydaje się mieć charakter inicjacyjny, wprowadzenia młodzieńca do grona rycerskiego, często związana jest z manifestacją podjęcia obowiązków monarchy. Stąd nierzadko odbywa się przy podjęciu pierwszych dorosłych zobowiązań, jak objęcie lenna czy wyprawa wojenna.

W tym czasie wzrasta zainteresowanie Kościoła możliwością wpływu na monarchów, na postawy rycerskie, więc i zwiększa się sakralizacja pasowań władców. Pasowania często poprzedzały koronacje, na dowód, iż przyszły władca jest godny tego wyniesienia, szacunku, podoła obowiązkom. Dla pasowań znamienitych kandydatów wybierano również szczególne daty, np. świąt kościelnych. Powstały modlitwy odmawiane w czasie mszy odbywającej się z okazji pasowania. Po modlitwie monarcha lub inny znamienity rycerz z orszaku wysoko urodzonego przypasowywał miecz przyszłemu rycerzowi.

W Polsce w tym okresie przypasano miecz Bolesławowi Krzywoustemu i jego rówieśnikom z najzamożniejszych rodów, jak również kilka lat wcześniej jego bratu Zbigniewowi, o czym świadczą zapisy kronikarza:

„Przekonywając się tedy Władysław, iż syn rozkwitał jednocześnie w lata i rozgłos ze spraw walecznych, a wszyscy mędrzy państwa w nim sobie wielce lubowali, postanowił przepasać go mieczem w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Panny, i obrządek ten uświetnić obchodem wspaniałym wśród grodu Płockiego”⁹.

2. XII wiek

Od połowy XII wieku ceremonia pasowania na tyle wrasta w życie, że powoli staje się najważniejszym momentem w życiu rycerza. Staje się to bardziej rozbudowany rytuał, który z czasem pociąga za sobą coraz większe koszty, a więc trudno dostępny dla tych, których na to nie stać.

Określenie pasowania pojawia się w Niemczech i odnosi się głównie do monarchów, feudałów, we Francji natomiast zaczęto obejmować różne grupy społeczne: od potomków monarchów i wielmoży poczynając, poprzez osoby znaczne, jak np. synowie kasztelanów, do zwykłych rycerzy. W odniesieniu do władców unikana jest zazwyczaj terminologia „rycerska”, podkreślane jest natomiast przekazanie miecza.

W Europie rozwijają się elementy sakralizacji. Rycerz coraz bardziej staje się obrońcą Kościoła, słabych i pokrzywdzonych. Ma być prawym, sprawiedliwym mężem, bardziej ceniącym cnoty i honor od życia. Powstają zakony rycerskie, odbywają się krucjaty, co nadaje rycerstwu status zbrojnego ramienia kościoła. Zapewne dlatego uroczystości pasowania nierzadko odbywały się z okazji świąt kościelnych i/oraz w obecności osoby duchownej.

Przed pasowaniem kandydat zażywał kąpieli na znak obmycia z grzechów i spędzał noc w czystej pościeli. Pod koniec dwunastego stulecia dołączył kolejny element - noc spędzona na czuwaniu w kaplicy dla oczyszczenia duszy. Po kąpieli przyszły rycerz przywdziewał specjalnie

⁹ Kronika Marcina Galla - Księga II O pasowaniu Bolesława na rycerza.

na tą okazję przygotowaną szatę, często białą, symbolizującą pobożność oraz cienki pas, który miał oznaczać powstrzymanie się od grzechu.

Studiując źródła historyczne można tutaj zauważyć zróżnicowane zapisy. Część z nich opisuje zajścia w Kościele, część np. na otwartej przestrzeni, w miejscu widocznym, i dostępnym dla innych. Istnieją też zapisy sugerujące, że uroczystości kościelne poprzedzane były przez obchody świeckie. Ten, który został rycerzem udawał się do świątyni i uroczystie ofiarowywał swój miecz w służbie Bogu, składając go na ołtarzu.

Tak czy inaczej kandydat otrzymywał ostrogi i opasywany był mieczem, przywdziewał inne elementy ekwipunku, a następnie nadchodził ważny moment - zostawał uderzony w ramię lub głowę¹⁰, by zapamiętał kto i dlaczego rycerzem go uczynił. Czynności tych dokonywał rycerz pasujący i wybrani towarzyszący rycerze. Po ceremonii często rycerze dosiadali koni, nierzadko dokonując publicznego objazdu terenu czy włości. Ceremonii pasowania często towarzyszyły uroczyste obchody.

Jednym z poświadczeń z tego okresu jest opis pasowania Geoffrey z Andegawenii przez jego przyszłego teścia - króla Henryka I, które miało miejsce w 1128 roku¹¹.

„Cały ten dzień minął na radosnym świętowaniu. Z pierwszym brzaskiem następnego dnia przygotowano kąpiel, zgodnie z obyczajem dotyczącym rycerzy nowicjuszy. [...]

Po kąpeli Geoffrey wdział lnianą bieliznę, tunikę z sukna i złota, purpurową szatę, jedwabne pończochy i buty zdobione złotymi lwami; jego towarzysze, których przyjmowano do stanu rycerskiego razem z nim, również przybrali się w złoto i purpurę.[...]

Geoffrey] ze swym orszakiem możnych opuścił komnatę, by pokazać się publicznie. Przeprowadzono konie i rozdano broń.[...]

Ten dzień, poświęcony honorowi świeżo pasowanych rycerzy, spędzono na grach wojennych i ćwiczeniach. Przez całe siedem dni trwały uroczystości ku czci nowych rycerzy.”

Jednym z wymiarów aktu pasowania jest nawiązanie trwałej więzi pomiędzy nadającym ten honor, a przyjmującym, swoistej zależności pasowanego od pasującego. Pasującym był najczęściej ktoś znaczy, ważny dla pasowanego. Przyпасywany miecz był zwyczajowo prezentem od patrona. Pasujący występuje tutaj w roli opiekuna, nauczyciela, mentora, a pasowany winien jest mu szacunek i lojalność.

Mimo, iż niektóre źródła odnoszące się do poprzedniego wieku wskazują na równe prawa do powoływania w stan rycerski wszystkich rycerzy, to w praktyce często prawo to przynależało władcy i możnym.

¹⁰ Gest colée.

¹¹ Za Frances Gies i Josepha Giesa „Życie w średniowiecznym zamku”, którzy przytaczają relację kronikarza Jana z Tours

3. XIII wiek

W tym stuleciu pojawiają się wzmianki o próbach zarezerwowania przywileju dokonywania aktu pasowania dla władców¹², spotykało się to z wieloma trudnościami. Przykładowo w 1231 roku cesarz Fryderyk II ustanowił, że „nikt nie powinien się uważać za rycerza, kto nie z rodu rycerskiego pochodzi, chyba że nasza łaska i zezwolenie pozwolą na ten zaszczyt”. Podobne przepisy pojawiały się od XIII wieku także na terenach dzisiejszej Francji czy Hiszpanii. Wiele opisów ceremonii z tego i następnego wieku odnosi się do pasowań przez monarchów, jak również przez biskupów. Pojawiają się jednak, choć rzadko, wzmianki o pasowaniu przez mniej znamienitych. Pasowani natomiast to monarchowie i osoby z ich bliskiego otoczenia, członkowie arystokracji, synowie rycerzy¹³ i z rzadka członkowie nieco niższych stanów.

Można tutaj przytoczyć opis ceremonii podczas pontyfikatu Wilhelma Duranda, biskupa Mende¹⁴. Tak więc najpierw następowało poświęcenia miecza i innych rodzajów broni rycerza. Po modlitwach wręczano rycerzowi nagi miecz, następnie chowano go do pochwy i przypasywano rycerzowi, a on wyjmował go i potrząsał nim trzy razy. Następnie wymieniano znak pokoju i biskup uderzał lekko pasowanego wygłaszając kwestię: „*Odrzuć wszelkie diabelskie pokusy, bądź czujny, i wierny Chrystusowi oraz zawsze godny pochwały*”. Towarzysze stojący obok przypinali pasowanemu ostrogi, a następnie święcono proporzec¹⁵. W trakcie ceremonii następowało wielokrotnie przypomnienie powinności rycerza do obrony ludu i przestrogi przed niegodnym użyciem władzy.

W XIII wieku pojawiają się ryciny, obrazy związane z obyczajem rycerskim. Na niektórych wyraźnie widać przypasanie miecza oraz nakładanie ostróg.

Upowszechnia się gest z j. francuskiego nazywany *colée* lub *paumée* czyli uderzenia ręką lub mieczem na znak pasowania. Początkowo ten element ceremonii upowszechnił się w Anglii i Francji. Choć jedno z najbardziej predysponowanych do takiego opisu dzieł *Księga Stanu Rycerskiego*¹⁶ nic o tym nie wspomina, to inne nader wyraźnie wskazują na *colée* jako jeden z głównych elementów ceremonii, szczególnie w nieco późniejszym okresie. Natomiast dzieło Llull'a opisuje wiele szczegółów przygotowań oraz samego pasowania, zarówno w wymiarze organizacyjnym, jak też etycznym, duchowym. Zarazem ukazuje zdecydowanie odmienny jego charakter, jak w poprzednich dwu wiekach.

Jako najlepsze okoliczności dla tej uroczystości Llull wskazuje dzień świąteczny, tak by wielu w kościele było jej świadkiem. Kandydat powinien wyznać grzechy, odbyć post i czuwać nocy poprzedniej w świątyni, a także stronić od rozpraw o zepsuciu i grzechu. W trakcie porannej mszy przyszły rycerz miał złożyć przysięgę „*dotrzymania honoru rycerskiego z sił całych*” i wysłuchać kazania. Następnie jego patron – rycerz przypasywał mu miecz przed ołtarzem,

¹² Dotyczyło to m.in. wielu regionów Europy Zachodniej.

¹³ Przynależność do stanu rycerskiego w wielu działach opisywana jest jako dziedziczna poczynając od XIII wieku, są jednak i takie źródła, które datują dziedziczność od XII wieku.

¹⁴ Spisane około 1295 roku.

¹⁵ O ile nowo pasowany miał prawo nosić go przed sobą.

¹⁶ Dzieło napisane przez Raimonda Llulla w Hiszpanii w 1265 roku, uznawane za jedno z najbardziej znanych traktatów tego typu.

całował i wykonywał colée dłonią, dla wzmocnienia aktu, aby pasowany zapamiętał jak wielką powinność przyjmuje, jakie przyrzeczenia składa, jakiego zaszczytu dostępuje. Kolejny opisywany etap to przejazd konny, aby ludowi się pokazać, a potem wyprawienie okazałej wieczornej uczyty, rozdawanie podarków oraz czynienie wszelkich czynności przystających rycerzowi, w towarzystwie fanfar, jak np. walka na kopie.

Częściej zdają się pojawiać wzmianki o tzw. pasowaniach masowych, czyli dla większej ilości rycerzy, kilku, kilkunastu, kilkudziesięciu czy nawet kilkuset. Zbiorowe pasowanie z okazji znacznego wydarzenia, jak np. pasowanie władcy czy uroczystość zaślubin miało podkreślać wspaniałość ceremonii. Gdy działo się to przed bitwą czy wojną, stawało się okazją, aby bez ponoszenia większych kosztów i z zachowaniem jedynie kluczowych elementów obrzędu pasować kandydatów, również z nieco niższego stanu, powiększyć grono rycerzy przed walką dla podniesienia morale.

Ceremoniom przygotowywanym przez władców, możnych i znacznych rycerzy często towarzyszyły okazałe uczyty, zabawy oraz turnieje, które mogły trwać nawet przez kilka dni.

Warto przytoczyć tutaj fragment kroniki Jana de Beca¹⁷:

„[...] Po przygotowaniu więc wszystkiego w kościele w Kolonii, po ewangelii uroczystej mszy, król czeski zaprowadził wspomnianego giermka Wilhelma przed kardynała, wypowiadając te słowa: Waszej Wielebności, ojcze świątobliwy, przedstawiam tego wybornego giermka, prosząc najpokorniej Waszą Wielebność o przyjęcie jego pobożnego ślubowania, aby godnie mógł wejść w nasze grono rycerzy. Pan zaś kardynał, ubrany w strój pontyfikalny, wytłumaczył owemu giermkowi [...], co to jest rycerz: „Każdy, kto chce być żołnierzem, musi być wielkodusznym, wolnie urodzonym, szczodrym, doskonałym i mężnym [...]. Zanim jednakże uczynisz ślubowanie swego stanu, usłyszysz z należną rozważą zasady reguły. Taką zaś jest reguła stanu rycerskiego: przede wszystkim słuchać codziennie mszy z pobożnym rozpamiętywaniem męki pańskiej; odważnie walczyć w obronie wiary katolickiej, święty kościół wraz z jego sługami uwalniać od jakichkolwiek napastników; wdowy i sieroty wspierać w ich potrzebie; unikać wojen niesprawiedliwych; nie napierać się niestusznego żołdu; stoczyć pojedynki w obronie każdego niewinnego; uczęszczać na turnieje tylko dla ćwiczeń rycerskich; cesarzowi rzymskiemu albo jego patrycjuszowi z czcią okazywać postuszeństwo w sprawach świeckich [...] dóbr feudalnych królewskich lub cesarskich wcale nie sprzedawać i żyć nienagannie wobec Boga i ludzi na tym świecie. Jeżeli zaś będziesz przestrzegać tych zasad rycerskiej reguły [...] osiągniesz doczesną cześć na ziemi, a po tym życiu spokój wieczysty w niebiosach. o dokonaniu zaś tego kardynał pan położył ręce owego giermka złączone z sobą na mszale, na miejscu, gdzie czytano ewangelię, mówiąc: „Czy pragniesz więc przyjąć rycerski stan w imię Pana i spełniać wedle twej możliwości regułę, wyjaśnioną ci wedle jej tekstu?” Giermek odparł: „Chcę”.[...]

Po tych słowach król czeski uderzył w kark giermka¹⁸, mówiąc: „Mianuję cię rycerzem na cześć wszechmocnego Boga i przyjmuję łaskawie do naszego grona” [...]

¹⁷ Jan Bec - autor Kroniki biskupstwa utrechckiego.

¹⁸ Termin pochodzący od węgierskiego słowa gyeremek - dziecko – pomocnik średniowiecznego rycerza, młodzieniec towarzyszący rycerzowi i szkolący się w służbie wojskowej, przygotowujący się do wstąpienia w stan

Po dokonaniu tego w tak uroczysty sposób, nowy rycerz po mszy, przy dźwięku trąb, przy huku bębnow i biciu cymbałów, stoczył z synem króla czeskiego trzykrotną walkę na włócznie, po zakończeniu turnieju, walkę na nagie miecze, urządził wielkimi kosztami trzydniowe uroczystości i szczodrymi darami uczcił wszystkich magnatów.”

Koniec XIII i początek XIV wieku przywołują przykłady pasowań, dla zbiórki funduszy, głównie przez władców. Przykładowo w 1302 roku, po stracie w walce ponad tysiąca rycerzy francuskich, król Filip IV czynił rycerzem każdego, kto zasilł skarbiec odpowiednią kwotą.

4. XIV wiek

Ceremonia pasowania ulega dalszemu rozwojowi, staje się okazalszą. W tym wieku przypasanie miecza pojawia się nader często z wymową symbolu, zachowany zostaje nadal obyczaj colée oraz obdarowywania kandydata ostrogami. Pojęcia związane z pasowaniem pojawiają się często w tekstach o treści religijnej, jak na przykład źródła dotyczące ziem czeskich¹⁹ czy polskich²⁰. Oczekiwany wizerunek rycerza jest kontynuacją z poprzedniego wieku, podobnie jak wiele elementów obyczaju oraz ceremonii pasowania.

Znajdujemy poświadczenia pasowań na rycerza za jakieś wyjątkowe czyny, za znaczne zasługi w walce²¹ czy polityczne na rzecz państwa i panującego. W 1345 roku Kazimierz Wielki pasował na rycerzy szlachciców, którzy wykazali się wielką dzielnością w walce z Czechami.

Chcący wstąpić w szeregi pasowanych powinien być posiadaczem niezbędnej służby i koni, obdarować po ceremonii zaproszonych gości oraz ubogich różnymi podarkami, według niektórych nawet tak kosztownymi, jak konie, ubrania i klejnoty.

Jednocześnie, wiele przekazów, zwłaszcza dotyczących zachodu Europy, przedstawia pasowanie jako potwierdzenie obowiązku wobec władcy oraz rytuał przejścia od dzieciństwa do dorosłości. Jako takie dokonywane były niemal na masową skalę. Wystarczyło odpowiednie pochodzenie, posiadanie ziemi po ojcu oraz przychylność suwerena.

Często pasowano więcej niż jednego giermka czy kandydata podczas jednej ceremonii. Większość opisów pasowań grupowych datuje się właśnie na XIV i XV wiek. Tutaj można odnaleźć więcej wskazówek dotyczących przygotowań do pasowania. Podczas przygotowań trzeba było wyposażyć przyszłego rycerza w szaty, broń, konia. Nie była to nowość, ale w przypadku większych ceremonii grupowych, nierzadko wymagała przesłania do władcy określonych środków oraz przekazania właściwego wyposażenia dla przyszłego rycerza. Kandydat na rycerza powinien czuwać w noc przed pasowaniem, spędzić ją na modlitwie. Następnie wziąć kąpiel i przywdziać białe szaty. Potem przywdziać szaty uszyte dla przyjęcia tego zaszczytu, często prezent od patrona, podobnie jak miecz. W niektórych sytuacjach, np. gdy dotyczyło to pasowania przed bitwą można było uniknąć tak dużych nakładów i

rycerski. Zanim kandydat na rycerza zostawał giermkiem często służył jako paź na dworze panującego, możnego lub rycerza.

¹⁹ Przykładem mogą być tutaj Psalterz Klementyński i Wittemberski czy Ewangelii Św. Mateusza.

²⁰ Przykładowo w Psalterzu Floriańskim czy Kazaniach Gnieźnieńskich.

²¹ Przykładami są tutaj m.in. pasowanie Henrego Eam i Nigela Loringa.

czasochłonnych przygotowań. Potrzeba chwili dyktowała również mocno uproszczoną ceremonię.

5. XV wiek

Ceremonia pasowania na rycerza w XV wieku miała zazwyczaj liturgiczny charakter. Kościół kontynuował swoją politykę, mającą na celu kształtowanie ideałów rycerskości, w tym oczywiście jako obrońcy wiary chrześcijańskiej, zbrojnego ramienia realizacji celów Kościoła.

Życie rycerskie przeplatane było okresami wojny i pokoju, zatem i pasowania w tych okolicznościach były odmienne.

W czasie wojny pasowania odbywały się zazwyczaj w przededniu bitwy lub tuż przed nią, ewentualnie po niej i miały uproszczoną ceremonię, jak również nie wymagały wielkich przygotowań i nie generowały takich kosztów. Stanowiły okazję, aby mniej zamożni trafili do stanu rycerskiego, zarezerwowanego głównie dla szlachetnie urodzonych. Zaszczytu tego często dostępowali ci, którzy wykazali się odwagą i wierną służbą²².

Natomiast pasowanie w czasie pokoju było przygotowywane z większą starannością, wymagało dużych zasobów finansowych, często w czasie świąt kościelnych czy przy okazjach związanych z obchodami sakralnymi, jak np. ślub czy narodziny dziecka w znaczących rodach. Młodzieniec wstępujący w szeregi braci rycerskiej powinien posiadać wymaganą ilość służby i koni, a także środki, aby po ceremonii obdarować gości i biednych, czasem znacznymi podarkami.

W ceremonii zazwyczaj uczestniczył kapłan i była ona częścią Mszy św. Giermek powinien oczyścić duszę i ciało, aby zjednoczyć się z Bogiem. Oczyszczenie duchowe zapewniały: całonocna modlitwa i medytacja, spowiedź i komunia św., a oczyszczenie ciała: kąpiel i nowe, czyste szaty.

W trakcie ceremonii mentor prowadził kandydata przed ołtarz, gdzie dostojnik kościelny przypominał mu zasady według których będzie żył, jako rycerz oraz poświęcał jego wyposażenie, w tym broń. Kandydat na rycerza przysięgał w obecności zgromadzonych wierne wykonywanie swych powinności oraz przestrzeganie zasad obowiązujących rycerza. Giermek wdziewał to oporządzenie odmawiając modlitwy, a kapłan co jakiś czas uderzał go dłonią w ramię. Następnie senior przywdziewał giermkowi miecz z opasaniem, uderzał kandydata płazem miecza w szyję lub w ramię. Przyszły rycerz otrzymywał też ostrogi. Po uroczystości następowały różnego rodzaju zabawy, często turnieje.

Tutaj może kończy się interesujący nas okres w historii w kontekście ceremonii pasowań na rycerza. Niemniej jednak, dla lepszego zamknięcia wątku, dodamy jeszcze kilka słów.

Otóż, nie często, ale jednak przygotowanie rycerskie, szczególnie we władaniu bronią otrzymywały kobiety, szczególnie na terenach szczególnie narażonych na najazdy wroga lub w rodzinach o wyróżniających się tradycjach bojowych. Jednak kobiety nie były pasowane na

²² Przykładem może być zbiorowe pasowanie przed bitwą pod Grunwaldem opisane w Rocznikach Jana Długosza.

rycerzy, a kiedy nieliczne chciały sprawdzać się np. na krucjatach, robiły to w męskim przebraniu pod groźbą anatemy.

Elementy wychowania rycerskiego, zarówno w kształtowaniu sprawności fizycznej, dworności jak i ofiarności dla ojczyzny i kościoła kontynuowane były w wieku XVI i XVII, a nawet jeszcze XVIII²³. Podobnie tradycje pasowania, które już rzadziej, ale jednak pojawiały się w tym czasie. Ostatnie wzmianki o pasowaniu w Polsce datowane są na 1764 rok, wtedy pasowani zostali niektórzy mieszczanie z Warszawy i Krakowa.

III. Istota współczesnych pasowań rycerskich

Rozważania nad istotą współczesnych pasowań rycerskich - poprzedzone analizą materiału historycznego, odnoszącego się do zjawiska pasowań w przeszłości - należy rozpocząć od próby ich zdefiniowania obecnie. Definicja, o której mowa stworzona zostanie na potrzeby określonej grupy osób zainteresowanych, działających w ściśle określonym miejscu i czasie. Zatem mowa tutaj o próbie stworzenia definicji pasowania rycerskiego na potrzeby rekonstruktorów skupionych w Kapitułe Rycerstwa Polskiego u schyłku pierwszej ćwierci XXI wieku. Punktem wyjścia do rozważań na ten temat jest najłatwiejsza do wyszukania definicja pasowań rycerskich zaczerpnięta z najbardziej popularnego źródła - sieci internetowej: „*Pasowanie na rycerza (także: akolada) – nadanie adeptowi rzemiosła rycerskiego – giermkowi – godności rycerza przez wręczenie mu ostróg i pasa (stąd nazwa pasowanie)*”²⁴. Definicja ta ma charakter bardzo ogólny i wybiórczy, jednak wyróżnia dwa ważne aspekty, wynikające z jednej strony z motywów towarzyszących opisywanemu aktowi, a z drugiej - z funkcji społeczno-prawnej dokonanego aktu. Mianowicie z jednej strony akt pasowania jest wprowadzeniem do określonego, elitarnego kręgu osób zajmujących się konkretną profesją (walką), a z drugiej również przyjęciem do określonej, elitarniej grupy społecznej, zajmującej określone miejsce w zhierarchizowanej społeczności. Idąc dalej można by przyjąć, że pierwsze znaczenie definicji jest uznaniem osiągnięcia określonego minimum umiejętności - dojrzałości do wykonywania profesji (w tym wypadku rzemiosła wojennego), drugie to uznanie godności do zajęcia miejsca w określonej społeczności bez konieczności wykonywania tej profesji. W obydwu wypadkach symbolem dokonania aktu pasowania jest wręczenie pasa i ostróg. Charakterystyczne, że definicja nie wspomina tu o czynności związanej z zadaniem symbolicznego ciosu – uderzenia dłonią czy też mieczem.

Porównując zakres przytoczonej definicji z zakresem rozumienia funkcji pasowania rycerskiego wśród współczesnych rekonstruktorów zauważyć można istotne zbieżności. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów i własnego 30-letniego doświadczenia²⁵ stwierdzić można, że w najogólniejszym ujęciu pasowanie rycerskie pojmowane jest na dwa sposoby: jest to włączenie do grona „wojowników” na zasadzie uznania określonej dojrzałości kandydata do uczestnictwa w działaniach „militarnych” lub włączenie do społeczności

²³ 4 maja 1761 roku Karl Alexander von Lothringen został jednogłośnie wybrany przez Kapitułę Generalną w Mergentheim na 52. wielkiego mistrza Zakonu Niemieckiego. Ponieważ nie był jeszcze członkiem Zakonu, został zwolniony z rocznego nowicjatu, pasowany na rycerza i następnego dnia intronizowany w kościele zamkowym w Mergentheim. Pozostałe ordery musiał zwrócić, zgodnie z Regułą Zakonu.

²⁴ https://pl.wikipedia.org/wiki/Pasowanie_na_rycerza

²⁵ Piszący te słowa dokonał około 20 pasowań rycerskich na przestrzeni 27 lat praktyki rekonstruktorskiej.

„zasłużonych” dla ruchu rekonstruktorskiego, bez konieczności uczestnictwa w działaniach „zbrojnych”. Zaznaczyć warto, że w obydwu wypadkach mamy do czynienia z aspektem swoistej elitarności kręgów, do których włączone zostają osoby objęte aktem pasowania. Jest to ważny czynnik, o którym będzie mowa w dalszej części opracowania.

1. Aspekt społeczny

Wydaje się oczywistym, że akt pasowanie na rycerza ma wybitnie społeczny charakter. Jak wynika z tradycji historycznej oraz współczesnych obserwacji, następstwem dokonania aktu pasowania jest dołączenie pasowanego do określonej, na swój sposób elitarniej grupy społecznej. Zatem wydaje się również oczywistym, że sam akt pasowania powinien mieć charakter społeczny poprzez uczestnictwo w nim jak największej liczby osób – zarówno bezpośrednio związanych z profesją (w tym wypadku rekonstrukcją historyczną), jak i innych (rodzina, przyjaciele i znajomi, widzowie przypadkowi), pozostających świadkami pasowania. Wszak wszyscy obecni świadkowie ceremonii stanowić będą o sile społecznego umocowania aktu wejścia pasowanego do wspomnianego elitarnego kręgu. Wobec braku zabezpieczenia prawnego instytucji rycerstwa, aspekt społeczny zdaje się być jedynym obszarem kontroli sposobu i zakresu działań współczesnego rycerza przyjmującego określone prawa jak i obowiązki.

Drugim zagadnieniem społecznego charakteru aktu pasowania na rycerza jest udział w nim osób „znaczących”. W tym miejscu dotykamy problemu nie tylko świadków, ale przede wszystkim bezpośrednich uczestników ceremonii. Tradycją współczesnych pasowań rycerskich jest prawo każdego pasowanego do kolejnych pasowań. Jakakolwiek próba zmiany tego zwyczaju – szczególnie gdyby wyszła z kręgu Kapituły Rycerstwa Polskiego – poczytana byłaby za uzurpację prawa do ograniczenia tego ważnego przywileju i z góry musiałaby być skazana na porażkę. Jednak biorąc pod uwagę wielokrotnie postulowane w środowisku dążenie do podniesienia rangi aktu pasowania, słusznym wydaje się rekomendowanie kandydatom-postulantom do pasa rycerskiego wybieranie do dokonania aktu osób „znaczących”²⁶ w środowisku rekonstruktorskim. W przypadku kręgu Kapituły Rycerstwa Polskiego mogą to być zapewne osoby - uznane społecznie poprzez dokonanie ich wyboru - pełniące ważne funkcje organizacyjne (np. członkowie Konwentu), ale także mistrzowie, namiestnicy i dowódcy grup, jak również cieszący się szerokim poważaniem rycerze pasowani nie pełniący aktualnie żadnych funkcji. Nie mamy tu na myśli ograniczania powszechnego przywileju wszystkich pasowanych do kolejnych pasowań. Jednak z drugiej strony należy wziąć pod uwagę fakt, że postulat zapewnienia swoistej elitarności społeczności rycerskiej stoi w sprzeczności z rosnącą powszechnością prawa do udzielania aktu pasowania.

DOBRA PRAKTYKA: Aktu pasowania dokonuje osoba „znacząca” w środowisku rekonstruktorskim, posiadająca zwyczajowe uprawnienia (pas rycerski), w obecności jak największej ilości świadków.

²⁶ Poprzez osobę „znaczącą” rozumiemy tu uczestnika ruchu rekonstruktorskiego o dużym doświadczeniu i szczególnych zasługach, pełniącego w ruchu obecnie lub w przeszłości ważne społecznie funkcje powierzone poprzez akt wyboru, powszechnie uznawanego za autorytet w określonej dziedzinie.

2. Aspekt prawny

Współcześnie instytucja czy nawet pojęcie rycerstwa (jako grupy społecznej lub profesji) nie istnieje w kontekście ustanowionego i stosowanego systemu prawnego. Dlatego też jedynym odniesieniem dla regulacji praw i powinności związanych z aktem pasowania na rycerza jest prawo zwyczajowe, uznawane dobrowolnie przez określoną grupę społeczną. Nie zaryzykujemy tu stwierdzenia, że cały ruch rekonstruktorski uznaje i przestrzega zasad jednolitego systemu prawa zwyczajowego. Jednak w odniesieniu do kręgu członków i sympatyków Kapituły Rycerstwa Polskiego już o takim systemie możemy z pewnością powiedzieć. Przyjęte jako podstawa działania dokumenty Reguły Rycerskiej²⁷ i Kodeksu oraz towarzyszące im uchwały zgromadzenia Kapituły stanowią podstawy prawa tak w sferze ideowej, jak i praktycznej wyznaczające zasady działalności członków Kapituły w ramach podejmowanej aktywności rekonstruktorskiej, a także (zgodnie z często powtarzającymi się postulatami) poza rekonstruktorskiej. Z tych wewnątrzorganizacyjnych aktów prawnych wynikają zarówno powinności, zobowiązania, jak i prawa obecnych i przyszłych rycerzy. Zatem mowa tu o zobowiązaniach płynących z zaleceń Reguły Rycerskiej, jak i o możliwych w przyszłości przywilejach osób „opasanych mieczem”. Wydaje się zatem oczywistym, że uznanie i stosowanie tej podstawy prawnej (Reguły Rycerskiej) powinno być traktowane zarówno jako warunek niezbędny do przystąpienia do aktu pasowania, jak i dalsze zobowiązanie pasowanego już rycerza. Innymi słowy stosowanie się do zasad spisanych w Regule Rycerskiej powinno być jednym z podstawowych kryteriów oceny gotowości kandydata do przyjęcia aktu pasowania, a z drugiej strony Reguła Rycerska powinna być dla pasowanego już rycerza podstawowym wyznacznikiem dalszego działania tak w ruchu rekonstruktorskim, jak i poza nim. Pogłębianie zakresu stosowalności prawa zawartego w Regule Rycerskiej stanowić będzie tym samym swoistą drogę samodoskonalenia na drodze pasowanego rycerza.

DOBRA PRAKTYKA: Stosowanie się do prawa Reguły Rycerskiej stanowi podstawę oceny gotowości kandydata do pasa rycerskiego, jak i tym bardziej zobowiązanie dla pasowanego już rycerza. Dlatego aktowi pasowania zawsze towarzyszy odczytanie pełnego zapisu Reguły Rycerskiej i zobowiązanie pasowanego do jej przestrzegania.

3. Aspekt praktyczny

W praktyce współczesnych pasowań rycerskich stosuje się dwie, całkowicie odmienne zasady. Jedną z nich jest pasowanie po uprzednim powiadomieniu (niekiedy wniosku) i dłuższym lub krótszym przygotowaniu kandydata do aktu pasowania²⁸. Drugą praktyką jest pasowanie niejako zaskoczenia, noszące charakter szczególnej, trzymanej w tajemnicy, niespodzianki²⁹. Obie formy należą do określonych lokalnych tradycji i zapewne mają swoje - istotne z punktu widzenia stosujących je środowisk – uzasadnienie. W tym miejscu chcielibyśmy jednak zwrócić uwagę na dwa wcześniej wymienione aspekty aktu pasowania: społeczny i prawny.

²⁷ Reguła Rycerska - <https://kapitula.com.pl/>

²⁸ Praktyka przyjęta np. w kręgu Bractwa Rycerzy Ziemi Sztumskiej i Hetmana Polnego A. Dzikowskiego.

²⁹ Praktyka przyjęta np. w kręgu Bractwa Rycerskiego Ziemi Łęczyckiej i Hetmana Wielkiego M. Wojtyśiaka.

Niniejsze opracowanie powstaje pod wpływem postulatów płynących ze środowiska rekonstruktorskiego wskazujących na potrzebę stosowania większej staranności w obszarze pasowań rycerskich, zmierzającej do podniesienia prestiżu pasowanych rycerzy oraz samych pasowań. Zatem wydaje się słusznym aby kandydat do pasa rycerskiego również mógł być poddany swoistej weryfikacji społecznej pod kątem prezentowanej postawy i ostatecznej gotowości do dołączenia do elitarnego kręgu rycerzy w kontekście prawa spisane w Regule Rycerskiej. Przy zachowaniu zasady, że akt pasowania jest rodzajem osobistej relacji pomiędzy pasowanym, a pasującym, rycerstwo i rycerskość pozostają zjawiskami na wskroś społecznymi.

Ważnym czynnikiem determinującym praktyczny sposób organizacji i przeprowadzenia aktu pasowania jest wspomniana na wstępie dwuznaczność motywu pasowania wynikająca niejako z jego cytowanej definicji. Pod tym względem pasowanie może być albo rodzajem zobowiązania, albo nagrody. Albo uznajemy, że kandydat osiągnął dojrzałość wymaganą do nałożenia na jego barki rycerskich powinności, albo nagradzamy go za dotychczasową działalność polegającą de facto na wypełnianiu tychże powinności. Nie ma jednak różnicy w tym, co ma być efektem aktu pasowania. W jednym i drugim wypadku pasowany wchodzi do elitarnego kręgu, który jako społeczność oczekuje konkretnego wymiaru swojej elitarności, realizującego się poprzez nabycie określonych przywilejów i praw, uznanie społeczne i szczególnie szacunek. Zatem wydaje się, że odpowiednie przygotowanie kandydata do uczestnictwa w stanie rycerskim stanowiące pewien rodzaj nowicjatu, nakłada szczególnie ważną rolę na mentora-opiekuna, odpowiedzialnego za zaopatrzenie kandydata w wiedzę i umiejętności do uczestnictwa w stanie rycerskim. Jednak uczestnictwo mentora (tzw. wprowadzającego) w procesie przygotowania kandydata do pasowania jest możliwe jedynie w wypadku pogłębiającej się z biegiem czasu świadomości kandydata o zbliżającym się akcie pasowania.

DOBRA PRAKTYKA: Kandydat do pasowania rycerskiego – czy to wyznaczony, czy też wnioskujący – jest poinformowany o zamiarze i ewentualnym terminie aktu pasowania. Za jego przygotowanie do aktu pasowania odpowiada mentor-opiekun z odpowiednią wiedzą i doświadczeniem.

4. Aspekt materialny

Okres przygotowawczy powinien dawać możliwość zarówno zgłębienia praw, zwyczajów i obowiązków dotyczących członków elitarniej społeczności rycerskiej, jak i niezbędnego przygotowania materialnego. W tradycji historycznej często wspomina się nie tylko o aspekcie kosztowym dotyczącym ceremonii, ale także niezbędnego wyposażenia kandydata na rycerza. Wiele w tej kwestii zależeć będzie od planowanych okoliczności organizowanego aktu pasowania. Podobnie jak w wiekach wcześniejszych inne będą koszty organizacji ceremonii pasowania „na polu bitwy”, a inne w wypadku ceremonii organizowanej autonomicznie, niezależnie od aspektu „bojowego”. Wybór opcji zależy wyłącznie od umowy pomiędzy kandydatem, mentorem-opiekunem i pasującym (który powinien mieć prawo obwarowania dokonania aktu pasowania uznanymi przez siebie wymogami organizacyjnymi), któremu jako osobie „znaczącej” zależeć mu będzie zapewne na zachowaniu lub podkreśleniu prestiżu sprawowanego aktu. W realiach Kapituły Rycerstwa Polskiego, dbającej

o prowadzenie dokumentacji swojej działalności, pasujący powinien ze swojej strony zadbać o wystawienie odpowiedniego dokumentu-dyplomu potwierdzonego pieczęciami i podpisami głównych świadków pasowania, świadczącego o dokonanej akcji³⁰. Dyplom taki może w przyszłości stanowić nie tylko ciekawy obiekt archiwalny, ale także podstawę do wpisu pasowanego rycerza do Złotej Księgi, stanowiącej jedno z najważniejszych regaliów Kapituły. Niewątpliwie dokument taki staje się również składnikiem spisanej prawa Kapituły.

Często podnoszonym w dyskusji problemem jest niedostateczne, zdaniem większości środowiska, zaopatrzenie kandydata w niezbędne wyposażenie materialne, stanowiące atrybuty rycerza pasowanego. W tej kwestii nie sposób ustalić jednolitej, obowiązującej listy niezbędnego wyposażenia i jego formy choćby ze względu na różne datowanie odtwarzanych okresów historycznych, a co za tym idzie różne tradycje i formy samych pasowań. Jednak w kontekście rysu historycznego można pokusić się o określenie swego minimum w odniesieniu do znaczenia aktu pasowania jako przyjęcia do „profesji rycerskiej” - niekoniecznie rozumianej jako praktyki bojowej. Zatem wydaje się, że absolutnie niezbędnymi akcesoriami towarzyszącymi aktowi pasowania będą: ostrogi, pas z pochwą i mieczem, szata wierzchnia (suknia herbowa, *wappenrock*), tarcza ze znakiem herbowym oraz hełm. Ze strony piszącego te słowa uzasadnionym wydaje się także włócznia z proporcem³¹. Bez względu na stopień przyszłej aktywności bojowej pasowanego rycerza powinien on bezwzględnie posiadać pod suknią wierzchnią i pasem rycerskim minimum uzbrojenia ochronnego choćby w postaci zbroi miękkiej, tekstylnej (przeszywanica)³². Jest rzeczą oczywistą, że wszystkie elementy wyposażenia muszą stanowić własność kandydata na rycerza, a nie zbiór *ad hoc* wypożyczonych przedmiotów. O jakość, spójność i własność zgromadzonego wyposażenia, wpływające na prestiż osoby chcącej wejść do elitarnego grona zadbać powinien mentor-opiekun kandydata na rycerza.

Praktyka współczesnych pasowań rycerskich wskazuje, że szczególnie oporni wobec zgromadzenia przedstawionego wyżej minimum wyposażenia rycerskiego są starsi wiekiem kandydaci, pasowani niejako „w nagrodę” za staż w ruchu rekonstrukcyjnym oraz bardzo młodzi kandydaci, nie posiadający dostatecznego zabezpieczenia materialnego. Wydaje się, że w obydwu wypadkach należałoby poddać pod rozagę zasadność dokonywania w ich wypadku aktu pasowania rycerskiego. Wszak istnieje wiele innych sposobów nagradzania za staż albo zachęty do działalności w ruchu rekonstrukcyjnym.

DOBRA PRAKTYKA: Kandydat do pasowania w porozumieniu z pasującym organizuje (wybiera formę) ceremonię pasowania oraz gromadzi niezbędne, spójne pod kątem historycznym (adekwatnie do odtwarzanego okresu lub postaci) wyposażenie pod nadzorem mentora-opiekuna, a pasujący wystawia dyplom potwierdzający dokonanie aktu pasowania.

³⁰ Dyplom wystawiony przez Marszałka Kapituły Rycerstwa Polskiego J. Struczyńskiego dla A. Dzikowskiego h. Brandt, 20 maja 1995 roku, poświadczony przez Hetmana Wielkiego T. A. Pagińskiego. (zał. 2).

³¹ Piotr z Dusburga, *Kronika Ziemi Pruskiej*, s. 28-35.

³² Nie ma bardziej żalosnego widoku, jak suknia herbowa nałożona bezpośrednio na koszulę, a na niej zwisający pod ciężarem miecza pas rycerski (przyp. autora).

5. Aspekt symboliczny

Dotykając zjawiska współczesnych pasowań rycerskich łatwo zauważyć, że ceremoniał im towarzyszący przybiera różnorodną postać ze względu na treść i znaczenie wypowiedzianych formuł, jak również wręczanych kandydatom rekwizytów tudzież czynności symboliczno-ceremonialnych z ich udziałem. Ogólnie rzecz ujmując mamy do czynienia z podziałem na „cywilny” lub „wojskowy” charakter pasowania. I nie mamy tu na myśli wyłącznie asortymentu wyposażenia (ilości, jakości i funkcjonalności uzbrojenia) czy miejsca lub okoliczności dokonywanego aktu (pole „bitwy”, świątynia, zamek), ale głównie treści zawarte w wypowiedzianych formułach i zobowiązaniach – wszak słowo jest najważniejsze. Wspomnieliśmy już wcześniej, że instytucja rycerstwa nie posiada formalnego miejsca w ustanowionym systemie prawnym, a co za tym idzie rycerstwo stało się pojęciem o charakterze historycznym, odnoszącym się do nie istniejącej już dziś warstwy społecznej. Tym samym znaczenie określenia rycerskości przesunięte zostało do obszaru symbolicznego jako zespół wartości, cech i zachowań rycerskich. Stało się tak na skutek wyczerpania się praktycznej roli rycerstwa na polu realnych działań zbrojnych, jak również zniesienia podziału stanowego w nowoczesnych społeczeństwach, na obszarach gdzie wcześniej istniała społeczna warstwa rycerska (patrz rys historyczny). Tym samym oczywistym staje się fakt, że wspomniana wcześniej aktywność bojowa współczesnych rycerzy ma rację bytu jedynie w obszarze symbolicznym (inscenizacje) lub sportowym (tzw. turnieje bojowe), a nie praktycznym na współczesnym polu walki.

Podjęmowana przez rycerstwo średniowieczne walka – uznawana powszechnie za naturalną dla tej grupy społecznej aktywność - została na skutek działań Kościoła skierowana na realizację określonych „szlacheckich” celów, co w przyszłości wpłynęło na ukształtowanie się wspomnianego wyżej określenia rycerskości jako czynienia dobra, które następnie legło m.in. u podstaw stworzenia współczesnej Reguły Rycerskiej. Tak więc w następstwie aktu pasowania nie wymaga się od rycerza, że będzie w zbroi i z włócznią bądź mieczem patrolował ulice miast i wiosek w obronie wdów i sierot, ani nie będzie musiał ruszać na wakacyjne wyprawy do Ziemi Świętej (lub np. Albanii) walczyć włócznią i mieczem przeciwko wrogom Chrystusa.

Zatem w przypadku pasowań o charakterze „wojskowym” istotne jest zachowanie pełnej świadomości symbolicznego znaczenia zarówno cytowanych z przekazów średniowiecznych formuł dotyczących rycerskich powinności zbrojnych jak również samej broni i uzbrojenia. Wielką w tym rolę mentora-opiekuna. Łatwo bowiem w tych okolicznościach o zatracenie poczucia czasu i realizmu toczących się wydarzeń, prowadzące do przekraczania subtelnej granicy pomiędzy *sacrum* a *profanum* - autentyczną powagą, a przerysowaną teatralizacją zaistniałej sytuacji³³.

I w tym wypadku pomocna wydaje się być Reguła Rycerska, która jako tekst dostosowany do wymogów współczesności (przy zachowaniu symbolicznych wartości określających współczesne pojmowanie rycerskości) stanowi uniwersalne *credo* współczesnego rycerza, nie

³³ Zdaniem autora dyskusyjnym w tym kontekście może być np. akt poświęcenia przez kapłana miecza złożonego na ołtarzu w świątyni, który to miecz *de facto* jest wyłącznie narzędziem do wykonywania symbolicznej i umownej (inscenizacja, sport) czynności „walki”, a nie do wymierzania sprawiedliwości w imię Boga.

wymagające od niego podejmowania autentycznych działań zbrojnych, ale także nie wykluczające jej stosowalności w symbolicznie i umownie podejmowanych czynnościach bojowych.

DOBRA PRAKTYKA: Formuły rad i zobowiązań wypowiedziane podczas ceremonii pasowania oparte są na tekście współczesnej Reguły Rycerskiej, dostosowanej do zakresu pojęciowego rycerskości, jako zbioru wartości, cech i zachowań nie wymagających podejmowania autentycznych czynności bojowych.

6. Aspekt filozoficzno-religijny

W tym miejscu droga naszych rozważań nad istotą współczesnych pasowań rycerskich prowadzi nas nieuchronnie do zmiernienia się z pytaniem: z Bogiem, czy bez Boga? Podjęta w gdańskim Dworze Artusa (1997) i zakończona powodzeniem próba przyjęcia tekstu Reguły Rycerskiej, jako podstawy do funkcjonowania tworzącej się Kapituły Rycerstwa Polskiego wywołała także silne kontrowersje. Ich powodem były zapisy w preambule Reguły odwołujące się do bliżej nie sprecyzowanej *wiary świętej, świętej reguły i świętych przymiotów*: „... Stan rycerski zakonem wszystkiego rycerstwa jest, gdzie zakon ów jednaki jako i powołanie jego jedne źródła w wierze świętej mające.[...] ... człowiek dumny, honorem się kierujący, szacunku dla siebie potrzebuje i by na ten szacunek zasłużyć w życiu swoim wedle zasad reguły świętej rycerskiej podąża. [...] Pragnąc tedy by czystość ducha i godność, po wsze czasy, w stanie naszym rycerskim pozostawały, świętą regułę rycerską niniejszym spisujemy.

Trzy są rycerza przymioty święte:...”³⁴

Autorzy Reguły motywowali użycie cytowanych sformułowań chęcią podkreślenia wagi i wyjątkowości przyjmowanego tekstu³⁵.

Analizując treści formuł oraz ramy organizacyjne zawarte w udostępnionych zespołowi scenariuszach przebiegu dokonanych aktów pasowania nie sposób nie dostrzec bardzo silnych odwołań do ich religijnego umocowania³⁶. Odwołania te przejawiają się nie tylko w samej treści wypowiedzianych formuł, ale także w obecności podczas ceremonii „znaczących” osób duchownych, jak również w wyborze miejsca pasowania jakim jest świątynia (najczęściej katolicka). Praktyki te mają dwojaką genezę. Po pierwsze wynikają z chęci odtworzenia przebiegu autentycznych ceremonii, przy zachowaniu ich głęboko rekonstruktorskiego charakteru. Po drugie natomiast angażowanie w akt pasowania instytucji i przedstawicieli Kościoła – instytucji o szczególnym charakterze i szczególnej misji - ma na celu uwiarygodnienie i podniesienie prestiżu samej ceremonii jak i kandydata do pasa rycerskiego.

³⁴ Stowarzyszenie Liga Baronów na znak protestu przeciwko użytym sformułowaniom opuściło zgromadzenie i ostatecznie nie weszło w skład Kapituły Rycerstwa Polskiego.

³⁵ Zgodnie ze starotestamentową tradycją żydowską (na której głównie opiera się koncepcja królestwa i rycerstwa) wyraz *święty* (kadosz, $\psi\iota\tau\eta$) tłumaczy się jako *oddzielony* w sensie *wyjątkowy, doskonały, usunięty ze sfery profanum*.

³⁶ Przebieg pasowania dokonanego w dniu 01.12.2018 w Kościele Św. Mikołaja w Byczynie. (zał. 3)

Jednak żyjąc w określonym miejscu i czasie musimy uwzględniać realia społeczno-prawne nam towarzyszące wraz z wielką różnorodnością równouprawnionych wyznań i filozofii. Ta sama zasada poszanowania wolności i swobody wyznania i wartości pozwala zarówno na stosowanie w trakcie aktu współczesnego pasowania rycerskiego formuł i obrzędów religijnych chrześcijańskich, jak i innych lub całkowite ich pominięcie. Wszak nie można odmówić chęci bycia rycerskim (we współczesnym tego słowa znaczeniu – czyniącym dobro) komuś, kto jest innego bądź żadnego wyznania religijnego. Droga do elitarnego kręgu nie powinna być zatem zamknięta dla nikogo, kto zarówno w okresie przygotowawczym, jak i po złożeniu ślubowania jest rycerski (czyni dobro) w myśl Reguły Rycerskiej³⁷, będącej uniwersalnym zbiorem zasad składających się na współczesne pojęcie rycerskości, wywiedzione z tradycji rycerstwa średniowiecznego.

DOBRA PRAKTYKA: Miejsca, oprawa ceremonii, formuły, jak i zobowiązania wypowiedane podczas aktu pasowania odnoszące się do podstaw filozoficzno-religijnych mają odniesienie do autentycznego systemu wierzeń i wartości kandydata. Jednak uniwersalną podstawą ideową do sformułowania treści aktu pasowania jest Reguła Rycerska, jako zbiór zasad wypełniających współczesne pojęcie rycerskości, wywiedzione ze średniowiecznej tradycji rycerskiej.

7. Aspekt historyczny

Omawiając zagadnienie współczesnych pasowań rycerskich należy postawić pytanie, o zakres i sens ich realnej stosowalności. Przywołując rys historyczny, uwzględniający zarówno okoliczności powstania jak i zaniku tego rytuału, rozważyć należy czy o współczesnych pasowaniach myślimy w kontekście ich odtworzenia, czy odrodzenia? Już we wstępie do niniejszego opracowania zaznaczono, że „... o ile temat ten przez część rekonstruktorów jest całkowicie bagatelizowany, pozbawiony jakiegokolwiek roli, dla innych ma głębokie znaczenie. Właśnie do tych osób, które odczuwają wewnętrzną potrzebę zgłębienia tematu pasowań, poszukują wskazówek zebranych w jednym miejscu i chciałyby zastosować je w swoim działaniu, adresowane są niniejsze słowa. [...] Zdając sobie zatem sprawę z faktu, że pasowanie rycerskie ma współcześnie charakter wyłącznie symboliczny, dostrzega się jego wagę dla tych rekonstruktorów i sympatyków, którzy w swoim działaniu odczuwają potrzebę nawiązywania do tradycji i wartości czasów minionych.” (patrz str. 1).

Otóż wzorcowy, skrupulatny rekonstruktor nie potrzebuje do realizacji swoich celów powyższych rozważań. Jeżeli uznamy, że jego nadrzędnym celem jest oparta na źródłach historycznych rekonstrukcja (odtworzenie), to najważniejszymi czynnikami służącymi realizacji tego celu, a jednocześnie ją ograniczającymi będą: źródła historyczne, pieniądze, miejsce i czas. Jeżeli zatem celem rekonstruktora będzie wierne odtworzenie ceremoniału pasowania, cel ten będzie zrealizowany poprzez „odegranie” w odpowiednim miejscu wszystkich udokumentowanych źródłowo zachowań i zacytowanie wszystkich formuł przez właściwie odziane (w ubiory rekonstruktorskie) osoby odgrywające role konkretnych postaci historycznych, przy użyciu wiernie odtworzonego zbioru rekwizytów. Oznacza to, że

³⁷ Tekst Reguły Rycerskiej pomimo użytych w nim takich pojęć jak *świętość* i *wiara* nie wskazuje w żadnym miejscu, o który konkretnie system religijny chodzi.

odgrywający swoje role krąg osób może powtórzyć tę czynność nieokreśloną ilość razy – zawsze wtedy, kiedy uda im się zgromadzić w odpowiednim miejscu odpowiedni zasób ubiorów i rekwizytów – ale odegrany akt pasowania nie będzie miał nigdy i wobec nikogo żadnych dalszych konsekwencji społecznych i prawnych. Będzie spektaklem zwanym rekonstrukcją.

Tymczasem przyjęcie tekstu Reguły Rycerskiej i w jego konsekwencji powołanie Kapituły Rycerstwa Polskiego wykroczyło poza ramy rekonstrukcji historycznej (w żadnym razie nie kwestionując jej zasad), dając podstawy ideowe do działalności „rycerskiej”. Reguła Rycerska, wywiedziona ze średniowiecznej tradycji, nie istniejąca nigdy wcześniej w takim kształcie, stała się podstawą do odrodzenia rycerstwa i zakorzenionego w tej tradycji, ale opartego na współczesnym rozumieniu, pojęcia rycerskości. Zatem niniejsze opracowanie będące próbą zebrania dobrych praktyk dla współczesnych pasowań rycerskich, będących aktem przejścia do swoiście rozumianego elitarnego kręgu społecznego, należy rozumieć jako przejaw odrodzenia tej tradycji. Przy czym odrodzenie to oparte jest na zachowaniu - możliwych w panujących współcześnie warunkach społeczno-prawnych - elementów rytuału średniowiecznego.

DOBRA PRAKTYKA: Organizując ceremonię aktu pasowania rycerskiego kandydat, mentor i pasujący dochowują wszelkiej staranności w wyborze miejsca i czasu, a także sposobu dokonania pasowania pod kątem zgodności z tradycją historyczną właściwą dla kandydata. Zachowują przy tym pełną świadomość wyjątkowości, doskonałości (swoistej świętości) i niepowtarzalności dokonywanego aktu.

IV. Podsumowanie

Nakreślone powyżej rozważania nie stanowią w żadnym wypadku regulaminu pasowań, ponieważ członkom zespołu opracowującego niniejszy wywód nie przyświecał cel stworzenia takiego regulaminu. Zespół stoi na stanowisku wyrażonym już we *Wstępie*, że taki regulamin (choćby z przyczyn historycznych) powstać nie może. Rekonstruktorzy stawiający sobie za cel zmierzające do ideału odtwórstwo również nie znajdą tu odpowiednich wzorców, choć mogą skorzystać z cytowanych w *Rysie historycznym* materiałów źródłowych. Opracowanie skierowane jest do osób poszukujących podstaw ideowych współczesnych pasowań rycerskich, nie będących wyłącznie teatralnymi odtworzeniami minionych wydarzeń, lecz będących przejawem odrodzenia idei rycerskości we współczesnym tego słowa rozumieniu. Być może zaistnieje potrzeba stworzenia bardziej konkretnych opracowań zawierających schematy pewnych formuł czy scenariuszy ceremonii pasowań na potrzeby konkretnych osób, grup i sytuacji. Jednak podstawą do ich tworzenia powinny być naszym zdaniem wypracowane tu dobre praktyki, wynikające z różnorodnych, złożonych aspektów zjawiska współczesnych pasowań rycerskich, z uwzględnieniem i poszanowaniem tradycji historycznej.

Załączniki:

1. Wyciąg z protokołu obrad Wiecu Śląskiego w Koźuchowie z 22.10.2011.

Cytat z tekstu sprawozdania z Wiecu w Koźuchowie 22.10.2011:

"10. Sprawa pasowań rycerskich.

Namiestnik OBR Efendi, oraz Namiestnik RS Szówar wraz z Marszałkiem, Pawłem z Kliczkowa, zaproponowali formułę pasowań Rycerstwa Śląskiego.

Jej istotą jest powrót do oprawy odtwarzającej realia historyczne. Pasowania mogłyby odbywać się w Katedrze Opolskiej. Pasowania dokonywałby dostojnik Kościoła jako że w średniowieczu mieli oni prawo pasowania.

Idea ta nie wyklucza pasowania osób niewierzących, gdyż w takim przypadku następowałoby pasowanie w trakcie turnieju.

Istotą jest nadanie temu aktowi, zarówno w pierwszym jak i w drugim przypadku, odpowiedniej oprawy. Oprawa medialna służyć będzie propagowaniu idei Ruchu Rycerskiego.

Poruszono również kwestię herbu. Rozwiązanie jest obecnie stosowane – Herb własny (jeśli kandydat posiada), sporządzenie nowego - lub przyjęcie do herbu przez Rycerza.

Poddano pod rozagę uczestników Wiecu warunki pasowania.

Paweł z Kliczkowa zaproponował przedstawienie Kandydata, przez pasowanego Rycerza, do Kapituły, w skład której wchodziłoby:

Wielki Mistrz Bractwa Zamku Bolków, Kasztelan Zamku Bolków, Adam Łaciuk, zwany Krwawym Hegemonem,

Namiestnik Chorągwi Śląskiej, Marszałek Bractwa Zamku Bolków, Arkadiusz Psujek, zwany Szówarem,

Kasztelan Zamku Chojnik, Jerzy Czajka,

Namiestnik Opolskiego Bractwa Rycerskiego, Pan na Grodzie w Byczynie, Andrzej Kościuk, zwany Efendim.

Warunkiem byłaby aktywna działalność w RR od co najmniej 5 lat, jako uczestnik i organizator.

Pasowanie mogłoby być szczególną formą uznania zasług dla Ruchu Rycerskiego.

Pominięcie tych warunków byłoby rozpatrywane indywidualnie. (Casus Romasa lub inne zasługi).

Zebrani zadeklarowali uznanie dotychczas dokonanych pasowań. Nikt ze zgromadzonych, w tej kwestii nie wniósł zastrzeżeń. Uznano, że pasowanie „w polu” (bitwa, turniej) – jest tak samo prawomocne, jak proponowane rozwiązanie. Jednakże, by pasowania nie miały charakteru przypadkowego, wskazane byłoby wyznaczenie dwuletniego terminu karencji dla nowo pasowanych na tą formę pasowania."

2. Dyplom wystawiony przez Marszałka Kapituły Rycerstwa Polskiego J. Struczyńskiego dla A. Dzikowskiego h. Brandt, 20 maja 1995 roku, poświadczony przez Hetmana Wielkiego T. A. Pagińskiego

1.12.2018 r. godz. 15:00

Uroczyste pasowanie na rycerza Przebieg uroczystości

Wstęp

Przed publicznością jest wyznaczone miejsce dla pasowanych (**przed ołtarzem**). Z prawej lub lewej strony znajduje się **tron (Ks. Proboszcza, Prałata, Biskupa)**, ustawiony tak, aby znajdujący się w centrum nowopasowani nie byli nigdy do niego ustawieni plecami a jednocześnie tron ten był widoczny dla widzów. Obok tronu stoi stół, na którym złożone będą miecze pasowanych (przed uroczystością-powinny być to nowe, czyste, błyszczące nieużywane w walkach miecze). Po bokach znajdują się reprezentujące współczesne rycerstwo poczty sztandarowe i zaproszeni goście.

Jeżeli jest taka chęć, to na stole obok mieczy, są położone srebrne pierścienie z herbem pasowanego, lub gołe.

Wchodzi osoba duchowna i zaczyna się msza...adeptci stoja przed ołtarzem
Po jej zakończeniu grają bębny. Wówczas mikrofon przejmuje prowadzący.

Pasowanie

PROWADZĄCY:

Wiadomym się czyni wszystkim stanom tak: duchowieństwu, hrabiom i baronom, wszelkiemu rycerstwu, sławetnym kupcom i rzemieślnikom, panoszm i włodykom, a i kmieciom na zagonach siedzącym i wszelkiemu pospólstwu, iż urodzeni (*czytane są imiona i nazwiska, zawołania i tytuły adeptów a oni stają przed wyznaczonym miejscem twarzą do widowni stojąc*) służby swoje jako giermkowie i rycerze wykonali, tak, iż żadnej skazy na ich honorze i ich suzerenów nie masz.

Przeto My (*tu podane będą wnioski od tych, co do pasowania dopuszczają, na papierze czerpanym z pieczęcią lakową z nazwą formacji lub imieniem i nazwiskiem oraz tytułami osoby indywidualnej*) służby ich uznając do świętego stanu "MILUS CINKTUS" zaliczyć ich pragniem, aby w sławie i szacunku po ziemi chodzili, a gdy staną przed Najwyższym, to już jako opasani, co ja, Andrzej efendi Kościuk, namiestnik Opolskiego Bractwa Rycerskiego, w świadomości waszej przeprowadzę a Książd Proboszcz (godność Ks.) uczynić raczy dnia 8, miesiąca września, anno domini 2012, w Kościele Św. Mikołaja w historycznym grodzie Byczyna. (*Zwraca się do przybyłego rycerstwa i przedstawia wszystkich pasowanych rycerzy oraz poczty sztandarowe z dowódcami (wymienia się również innych szacownych gości i dostojników)*).

(*Zwraca się do adeptów*) - KLĘKNIJCIE! (*każdy z nich odwraca się o 180 stopni, plecami do widowni, podchodzi do wyznaczonego miejsca i klęka, natomiast dwaj giermkowie - jeden z tarczą herbową, pochwą i pasem rycerskim, zaś drugi z ostrogami na poduszce, stają przed pocztami sztandarowymi. (Zwraca się do rycerstwa)* Wszystkich tu obecnych, pas i ostrogi noszących, proszę, aby przystąpili ku nam i święty rycerski krąg zatoczyli, którym siłę i moc naszą wstępującym ześle. (*Pasowani otaczają klęczących tak, aby przystępujący do nich Ks. Proboszcz zamykał krąg*).

(*Zwraca się do Ks. Proboszcza*) Wasza Ekscelencjo, święty krąg zamknijcie! (*Ks. Proboszcz podchodzi i zamyka krąg tworzony przez rycerzy, następnie poświęca miecze, po poświęceniu*

*bierze pierwszy z nich i zbliża się do pierwszego adepta, ogłoszone jest jego imię i zawołanie. Stojąc przed adeptem Ks. Proboszcz ujmuje oburącz miecz, ostrzem do góry i mówi) **W imię BOGA** (przenosi miecz na lewe ramię) **świętego Jerzego** (przenosi miecz na prawe ramię) i **św. Michała** daję Ci prawo noszenia miecza i wydawania sprawiedliwych wyroków.*

(Adept wstaje, prowadzący przypina mu pas rycerski z pochwą, giermek zapina ostrogi, a prowadzący wkłada miecz do pochwy i podaje pierścień herbowy. Obok pasowanego stoi jego giermek z tarczą herbową. Następuje symboliczne spoliczkowanie nowo pasowanego i wypowiedana jest regułka): Przyjmij ten raz i nigdy więcej.

(Tak przebiega ceremonia pasowania każdego adepta. Po pasowaniu ostatniego, wszyscy stojąc czekają, aby Ks. Proboszcz usiadł, a gdy to się stanie, odwracają się do widzów, wtedy wszyscy rycerze pasowani, którzy tworzyli krąg rycerski, wyjmują miecze i postukują nad głowami nowo pasowanych,

a prowadzący woła): OTO MILUS CINKTUS - pasowani rycerze! (powinny być brawa).

Złożenie przysięgi

(Prowadzący zwraca się do nowopasowanych):

A TERAZ ZŁOŻYCIE PRZYSIĘGĘ! CZY PRZYSIĘGACIE ZNAKOWI, POD KTÓRYM SŁUŻYCIE BYĆ WIERNYM I POD ŻADNYM INNYM W POLE NIE WYCHODZIĆ?

(Wszyscy razem): PRZYSIĘGAMY!

Prowadzący:

Sławę własną na turniejach i w polu pomnażać, albowiem słusznym jest, iż sława ta, sławy drużynie własnej przydaje?

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

Pięć cnót rycerskich jest: jako wiara, posłuszeństwo, odwaga, prawość i wstrzeźliwość - tych przestrzegać będę, aby w dniu próby pomocne mi były?

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

A w przytomności swojej, uznając do jak sławnego grona przystępujecie, baczyć będę, by czynem, ni słowem, braciom swoim nie uchybiać, starszyźnie należną cześć oddawać, pod swoją zwierzchność oddanych należną troską otoczyć, postępować jeno tak, aby na szacunek u braci swoich zasłużyć, czyniąc jedynie to, co czynić słusznym jest, a nie czynić tego co nie lżą?

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

O honor suzerena swojego dbać jako o własny!

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

Wojny niesłusznej nie wszczynać!

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

Pozwanym będąc, bez zgody suzerena swego - nie stawać!

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

Miejsce swoje w szyku znać i trzymać stróża!

Adepci:

Przysięgamy!

Prowadzący:

Pamiętajcie tedy: dwóch suzerenów macie - jednego w niebiosach i ten wiarą Waszą jest, drugiego na ziemi, którego z nadania władzę sprawuje, a temu winniście posłuszeństwo, ale w dniu próby wy sami oceniacie, którego mocniejszy, i aby Wasz wybór słusznym był, modlić się będę ja i cały stan rycerski. AMEN.

(Po mszy i wyjściu rycerstwa z kościoła pasowani odbierają gratulacje!)

Uroczystość będzie przebiegała wg ceremonii przedstawionej przez trzynastowiecznego [biskupa Mende](#) we [Francji](#), [Wilhelma Duranda](#), który zapisał przebieg uroczystości z 1295 roku. W przeddzień uroczystości adept rycerstwa odbywał oczyszczającą kąpiel w łaźni, spędzając następnie noc w czystej pościeli. Rano wkładał białą – symbolizującą czystość – odzież, na którą zakładał wierzchnie odzienie w kolorze krwi, którą miał przelewać i brunatne obuwie – w kolorze ziemi, do której każdy musi wrócić.

P.S.

Stosujemy także nocne czuwanie, od 3:00 do 9:00 (zaczyna się msza), aby przyszli pasowani mieli czas na zastanowienie się nad swoim przeszłym i przyszłym życiem.

Uroczystość można także przeprowadzić bez mszy.